

Kriminaalmenetluse seadustiku, väärteomenetluse seadustiku, elektroonilise side seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja juurde

Lisa

Märkuste arvestamise ja mittearvestamise tabel

Märkuse esitaja/märkuse sisu	Märkusega arvestamine/mittearvestamine
Kaitseministeerium	
1. Kaitseministeeriumi hinnangul ei ole eelnõus kavandatava süüteomenetlustes sideandmete pärimise õiguse sidumine konkreetse trahvimääraga eesmärgipärane, sest siseriiklikult tuleb arvestada reaalse vajadusega väärtegusid menetleda ja menetluses sideandmeid kasutada. Oluline on näiteks, et neid andmeid oleks võimalik kasutada, kui süütegu pannakse toime sideteenuse kasutamise abil või sideteenuse vahendi vastu. Selgitame, et mitmed karistumäärad ei ole muutunud julgeolekuohute arvesse võttes enam aja- ega asjakohased, olles ilmselgelt liiga leebed, mistõttu palume eelnõust välja jätta § 2 punkt 3, millega muudetakse väärteomenetluse seadustiku § 31² lõiget 3 ning millega sätestatakse muu hulgas, et füüsilise isiku puhul võib sideandmeid pärida väärteomenetluses vaid juhul, kui trahvimäär on kuni 300 trahviühikut. Konkreetse trahvimäära sätestamine sideandmete pärimise eeltingimusena on problemaatiline mitmetest julgeolekuaspektidest lähtuvalt, sest näiteks riigipiiri seaduses Eesti riigipiiri piirirežiimi rikkumise eest võib määrata rahatrahvi kuni 200 trahviühikut. Seetõttu palume eelnõust konkreetset trahvimäärad välja jätta. Julgeolekuohud Eesti riigile või konkreetsemalt Kaitseväge julgeolekualale on selgelt suurema kaaluga kui täna riigipiiri seaduse § 17⁶ lõikes 3 või Kaitseväge korralduse seaduse §-des 56² ja 56⁶ sätestatud 200 trahviühikut, mis pärinevad aastast 2018. Seda arvestades teeme alternatiivselt ettepaneku täiendada eelnõu §-i 5 punktiga 4, millega muudetakse Kaitseväge korralduse seadust, järgmises sõnastuses: „4) paragrahvis 562 ja 563 asendatakse number „200“ numbriga „300“.	ARVESTATUD Eelnõud on muudetud ning karistumäärad on sideandmete päringu lävendina välja jäetud. Eriseadustes karistumäärade muutmine ei ole käesoleva eelnõu eesmärgiks, seetõttu siin neid muudatusettepanekuid ei käsitleta. Leiame, et need küsimused vajaksid eraldi arutelu ja vajadusel eraldi eelnõus käsitlemist.
2. Kavandatava elektroonilise side seaduse (ESS) § 111² lõike 3 kohaselt võib sideettevõtja töödelda ESS § 111² alusel säilitatavaid andmeid üksnes lõppkasutaja tuvastamise eesmärgil. Keelatud on andmeid töödelda, sealhulgas avaldada viisil, mis võimaldavad teha järeldusi, mis ei ole vältimatult vajalikud lõppkasutaja tuvastamiseks, sealhulgas tuvastada side osapoolte vahelisi seoseid, suhtlusmustreid või suhtlusvõrgustikke või teha järeldusi seadme kasutuse, lõppkasutaja käitumise, liikumise või suhtlusmustrite kohta. Tegemist on sideettevõtjale suunatud kohustusega. Kuna sättes on mainitud ka avaldamist, siis võib mõista sätet ka nii, et	ANTUD SELGITUS See on täiendav kaitsemeede, et mustreid ja seoseid ei hakataks looma. Vastav kohustus tuleneb muuhulgas EL Kohtu otsusest C-470/21.

	sideettevõtja võib kavandatava ESS § 111² alusel säilitatavaid andmeid avaldada neid küsinud asutusele vaid juhul, kui see asutus ei kasuta neid side osapoolte vaheliste seoste, suhtlusmustrite või suhtlusvõrgustike tuvastamiseks või järelduste tegemiseks seadme kasutuse, lõppkasutaja käitumise, liikumise või suhtlusmustrite kohta. Seletuskirjas ei ole sätte mõtet täpsemalt avatud, seetõttu jääb arusaamatuks, miks sellist sätet vaja on. Ainult kavandatava ESS § 111² lõigetes 1 ja 2 nimetatud andmete pinnalt ei ole võimalik teha järeldusi seadme kasutuse, lõppkasutaja käitumise, liikumise või suhtlusmustrite kohta. Seega on küsitav sellise piirangu seadusega sätestamine. Kui kavandatava ESS § 111² lõigetes 1 ja 2 nimetatud andmeid kombineerida teiste andmetega, siis on seadme kasutuse, lõppkasutaja käitumise, liikumise või suhtlusmustrite kohta võimalik järeldusi teha ja see ongi üldjuhul ESS § 111² lõigetes 1 ja 2 nimetatud andmete küsimise eesmärk. Näiteks kui julgeolekuasutus on selgitanud välja, et Eesti julgeolekut ohustava isikuga on suheldud mingilt telefoninumbrit ja küsib sideettevõtjalt telefoninumbrit kasutava isiku isikuandmeid, siis kaudselt teeb ta sellega järeldusi ka isiku käitumise ja suhtlusmustrite kohta. Kaitseministeerium on seisukohal, et seda õigust ei tohi piirata, sest julgeolekuasutuse tegevuse eesmärk ongi tuvastada riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ohustavate isikute vahelisi seoseid, suhtlusvõrgustikke ja tegevust. Teeme ettepaneku ESS § 111² lõige 3 eelnõust välja jätta või seda täpsustada.	
3.	Juhime tähelepanu, et Euroopa Kohus on öelnud, et raskete kuritegude vastu võitlemise eesmärgil võib sideandmeid säilitada piiratud ulatuses, näiteks konkreetsetes geograafilistes alades või kindlate isikute osas. Julgeoleku tagamise eesmärgil võib sideandmeid säilitada ilma selliste piiranguteta. Vastasel juhul kehtestab Eesti riigisiselt karmimad nõuded kui Euroopa Liidu õigus seda nõuab. Kavandatava § 111³ lõike 5 punkti 3 kohaselt märgitakse Vabariigi Valitsuse korralduses säilitatavate andmete ulatus, sealhulgas andmeliigid, hõlmatud isikute ring ning piirkond. Sätetest nähtub, et Vabariigi Valitsuse korralduse andmise menetluse raames peab hindama seda, milliseid andmete liike ning milliste isikute või geograafiliste piirkondade ulatuses säilitada tuleb. Kuna tulevikus toimuvaid sündmusi ei ole võimalik ette teada, ei ole Vabariigi Valitsuse korralduse andmise ajal võimalik kindlaks määrata, milliseid andmete liike nt Eesti julgeolekut ohustav isiku suhtlusringkonna ja külastatud piirkondade väljaselgitamiseks vaja läheb. Samuti ei ole võimalik ette näha isikute ringi, kelle andmeid on riigi julgeoleku tagamise eesmärgil vaja säilitada, kuna selle teadmine juba eeldab, et on kindlaks tehtud need konkreetsed isikud, kes võivad kujutada ohtu riigi julgeoleku või põhiseaduslikule korrale.	ARVESTATUD Eelnõust on välja jäetud isikute ringi ja geograafilise piirkonna määratlemine. Selgitame, et kuigi andmete kategooriate loetelu antakse Vabariigi Valitsuse määrusega, on siiski vajalik ka Vabariigi Valitsuse korralduses märkida, et missuguste andmekategooriate osas säilitamiskohustus kehtestatakse.

	Arvestades Eesti väiksust leiab Kaitseministeerium, et ei ole otstarbekas piirata andmete säilitamist konkreetsete geograafiliste piirkondadega, kuna võimaliku luuretegevust Eesti suunal ei saa siduda konkreetse Eesti piirkonnaga. Lisaks juhul kui geograafilised alad, kus andmeid säilitatakse, saavad avalikuks, on Eesti julgeolekut ohustavatel isikutel võimalik neid alasid vältida. Suuremates riikides, kus julgeolekuohtu kujutab eelkõige näiteks terroristlik tegevus, võib olla mõistlik kehtestada sideandmete säilitamise kohustus vaid konkreetse piirkonna osas, kus terrorismi oht on kõrge, kuid eelnevalt toodud põhjendustest lähtuvalt see Eestis vajalik ei ole. Eeltoodust tulenevalt teeme ettepaneku kaaluda eelnõust välja jätta geograafilise piirangu ja isikute ringi seadmise. Ühtlasi palume üle vaadata Vabariigi Valitsuse korralduse sisu, sest eelnõukohases ESS § 111³ lõike 5 punktis 3 nimetatud säilitatavate andmeliikide nõue on ülemäärane, kuivõrd säilitatavad andmeliigid määratakse lõike 8 alusel kehtestatavas Vabariigi Valitsuse määruks. Nende korralduses nimetamine ei ole vajalik.	
4.	Samuti palume teha muudatused kavandatava § 111³ lõikes 4, pikendades Vabariigi Valitsuse antavat korraldust kuult kuult kuni kahele aastale, võimalusega pikendada omakorda seda kahe aasta võrra, sest juhul, kui julgeolekuohu kestus on tõenäoliselt pikaajaline, ei ole otstarbekas iga kuue kuu tagant menetlust uuesti läbi teha. Juhul, kui julgeolekuohu kestus on tõenäoliselt lühiajalisem, saab Vabariigi Valitsus korralduse anda lühemaks ajaks. Kavandatava ESS § 111³ lõike 5 punkti 4 kohaselt tuleb Vabariigi Valitsuse korralduses märkida muu hulgas andmete säilitamise tähtaeg. Kavandatava § 111³ lõike 8 kohaselt säilitatakse andmeid 12 kuud alates side toimumise ajast, samas Vabariigi Valitsuse korraldusega võib määrata lühema säilitamise tähtaja. Andmete säilitamise tähtaja kehtestamisel tuleb arvestada, et Eesti julgeolekut ohustavad isikud tegutsevad varjatult ja kasutavad konspiratsioonivõtteid. Selliste isikute kontaktid teiste isikutega võivad aset leida pika ajaperioodi tagant, seega mida kauem andmeid säilitatakse, seda suurem on tõenäosus, et Eesti julgeolekut ohustavad isikud suudetakse tuvastada.	MITTEARVESTATUD Euroopa Liidu Kohtu praktika kohaselt saab tegemist olla ajutise iseloomuga meetmega. Seetõttu leiame, et kaks aastat on Vabariigi Valitsuse korralduse kehtivuse jaoks liiga pikk periood. Oleme eelnõus sätestanud, et korralduse kehtivus võiks olla üks aasta.
5.	Samuti rõhutame, et sideandmeid on vaja kasutada ka julgeolekukontrolli jaoks. Seetõttu palume eelnõukohases ESS § 111³ lõikes 6 ennistada varasemates versioonides kasutatud sõnastus, mille kohaselt andmeid võib avaldada julgeolekuasutusele julgeolekuasutuste seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks ning riigisaladuse ja salastatud välisteabe seaduses nimetatud julgeolekukontrolli teostamiseks julgeolekuasutuste seaduses sätestatud alustel ja korras.	MITTEARVESTATUD Leiame, et julgeolekukontrolli teostamise alused vastav regulatsioon vajab tervikuna korrastamist. Seega, hetkel ei ole võimalik sellisel kujul andmete töötlemist toetada.
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium		

1.	Regionaal- ja Põllumajandusministeerium teeb ettepaneku täiendada eelnõu § 2 punkti 3 (VTMS § 312 lõige 3) selliselt, et ka edaspidi oleks Keskkonnaametil õigus teha päringuid elektroonilise side ettevõtjale elektroonilise side andmete kohta, kui see on vajalik vääртеomenetluse läbiviimiseks kalapüüginõuete tõsise rikkumise tunnuste ilmnemise korral. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium teeb ettepaneku täiendada eelnõu § 2 punkti 3 (VTMS § 312 lõige 3) selliselt, et sellega oleks kaetud ka selline vääртеokoosseis, mille eest võib füüsilisele või juriidilisele isikule määrata karistusena rahatrahvi vähemalt vääртеo toimepanemise tulemusel saadud kala või veetaime esmakokkuostuhinnale vastavas summas.	ARVESTATUD Eelnõud on muudetud, välja on jäetud lävend karistumäärade osas. Seega on võimalik teha sideandmete päringuid ka käesolevas näites toodud vääртеokoosseisu puhul.
Siseministeerium		
1.	Teeme ettepaneku ühtlustada valdkonna terminite kasutust.	ARVESTATUD Eelnõu teksti on täpsustatud ning kasutavaid termineid ühtlustatud. Eelnõus kasutatavate liiklus- ja asukohaandmete selgitus on antud eelnõu seletuskirjas. Me ei pea vajalikuks ESS-s sätestada EL e-tõendite määruise terminoloogiat, sealhulgas põhjusel, et määrus reguleerib üksnes andmete juurdepääsu ja rahvusvahelist koostööd kriminaalmenetluses.
2.	Leiame, et KrMS §-ga 90 ¹ ei tohiks piirata andmete nõudmist sideettevõtjalt selliselt, et lubatud on vaid identifitseerimistunnustega seotud andmete ning ärilisel eesmärgil säilitatavate andmete päringud	ARVESTATUD Eelnõu teksti on täpsustatud.
3.	Palume vältida VTMS § 31 ² lõike 3 muutmisel ebaselgust / mitmeti tõlgendatavust.	ARVESTATUD Eelnõu teksti on täpsustatud.
4.	(Abonendiandmete ja) Lõppkasutaja tuvastamiseks vajalike andmete / identifitseerimistunnustega seotud andmete säilitamise regulatsioonis (kavandatud ESS § 111 ²) palume hõlmata ka sõnumi või kõne vastuvõtja andmed.	ANTUD SELGITUS Euroopa Kohus on siinkohal öelnud (liidetud kohtuasjad C-511/18, C-512/18 ja C-520/18) punkt 157 jj, et lauseline ja üldine andmete säilitamine on lubatud üksnes kasutaja identiteediga seotud andmete ulatuses helistaja tuvastamiseks.
5.	Teeme ettepaneku täiendada ESS-i paragrahvi, mis reguleerib andmete säilitamist raske kuritegevuse vastase võitluse eesmärgil.	ARVESTATUD Eelnõu teksti on täiendatud.

6.	Teeme ettepaneku muuta eelnõus andmete säilitamise regulatsiooni riigi julgeoleku tagamise eesmärgil.	ARVESTATUD Eelnõu teksti on täiendatud.
7.	Teeme ettepaneku täiendada ESS-i §-i 112 sätetega, mis reguleerivad teabe andmise kohustust asutustele.	ARVESTATUD Eelnõu teksti on täiendatud. Välja on siiski jäetud andmete kasutamine julgeolekukontrolli eesmärgil. Leiame, et julgeolekukontrolli teostamise alused vastav regulatsioon vajab tervikuna korrastamist. Seega, hetkel ei ole võimalik sellisel kujul andmete töötlemist toetada.
8.	Siseministeerium ei toeta kavandatavat ESS § 114 lõike 3 muudatust.	ANTUD SELGITUS Leiame, et otstarbekas on siiski see valdkond ja sideettevõtjate kulude otsustamise hüvitamine anda Siseministeeriumi vastutusalasse, kellel on muuhulgas olemas ka vastav vajalik tehniline ekspertiis. Muudatus haakub ka eelnõuga osas, mille kohaselt ESS § 111 ³ alusel andmete säilitamisega seotud kulud hüvitatakse sideettevõtjatele riigieelarvest Siseministeeriumi kaudu.

Sotsiaalministeerium

1.	Eelnõu numeratsioonis puudub § 4. Eelnõu liigub §-st 3 otse §-ni 5, mistõttu tuleb paragrahvide numeratsioon üle kontrollida ja vajaduse korral eelnõu sätted ümber nummerdada. Eelnõu §-s 17 viidatakse seaduse § 3 punktis 8 sätestatud §-le 111 ³ , kuid ESS § 111 ³ lisatakse eelnõu § 3 punktiga 7. Palume viite korrigeerida.	ARVESTATUD Eelnõu korrigeeritud
2.	ESS § 106 lõike 3 kavandatud sõnastus. Sättes on nimetatud § 111 ² ja § 111 ³ alusel säilitatavaid andmeid, kuid välja on jäänud § 111 ¹ alusel konkreetse menetluse tarbeks säilitatavad andmed. Kui § 111 ¹ alusel säilitatavate andmete suhtes ei nähta ette selget kustutamiskohustust, võib tekkida õiguslüngaga olukord. Samuti on samas sättes ekslik viide § 111 ² lõikele 3, kuigi säilitamistähtaeg on sätestatud § 111 ² lõikes 4.	ARVESTATUD Eelnõusse on lisatud ka viide ESS § 111 ¹ alusel säilitatud andmete kustutamise kohta.
3.	Palume hinnata, kas ESS § 184 ¹ lõikes 1 peaks viide hõlmama ka § 111 ¹ . Eelnõu kohaselt asendatakse senine viide §-le 111 ¹ viitega §-dele 111 ² ja 111 ³ , kuid § 111 ¹ jääb uues sõnastuses samuti säilitamiskohustust reguleerivaks sätteks. Kui eesmärk	ANTUD SELGITUS Eelnõus eristatakse seaduse alusel pandud säilitamiskohustust ning konkreetses menetluses

	on hõlmata kõiki säilitamiskohustuse rikkumisi, tuleks viidata §-dele 111 ¹ –111 ³ .	määruse või ettekirjutusega pandud kohustust. Väärteokaristus on ette nähtud üksnes juhul, kui rikutakse seadusega pandud säilitamiskohustust.
4.	Vajab täpsustamist ESS § 112 lõike 4 ja § 112 ² lõike 4 sõnastus. Praegune lauseehitus ei erista selgelt Prokuratuuri ja Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjoni järelevalvepädevust. Selguse huvides võiks sõnastada sätte näiteks nii, et Prokuratuuril on õigus tutvuda andmetega uurimisasutuse tegevuse üle järelevalve teostamiseks ning Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonil jälitus- või julgeolekuasutuse tegevuse üle järelevalve teostamiseks.	ANTUD SELGITUS Nii Prokuratuuril kui ka Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonil on eristatud järelevalvepädevus. Selguse huvides on teksti täiendatud.
5.	Palume üle vaadata ESS § 111 ⁴ lõike 3 punkt 2. Kavandatud sõnastus viitab tehniliste abinõude kasutamisele „erinevate andmekategooriate vahel seoste loomiseks“, kuigi seletuskirja järgi on eesmärk tagada andmekategooriate eraldatus ning vältida põhjendamatute seoste loomist. Soovitame sõnastust muuta nii, et norm kohustaks seoste loomist välistama või piirama ning tagama andmekategooriate tõhusa eraldatuse.	ARVESTATUD Eelnõu sõnastust on täpsustatud.
6.	Palume täpsustada korrakaitseaduse § 35 lõike 1 muutmise sõnastust. Kehtivas sättes on ESS § 112 lõikele 3 viide seotud mobiiltelefonivõrgus kasutatavate terminalseadmete asukoha reaalajas tuvastamist võimaldavate andmete saamisega. Eelnõuga viiakse vastav regulatsioon ESS §-i 112 ² , kuid kavandatud asendustekst seob ühte lausesse ESS §-des 111 ¹ ja 111 ² sätestatud andmed, ärilisel eesmärgil säilitatavad andmed ning ESS §-s 112 ² nimetatud terminalseadme asukoha tuvastamise. Selguse huvides võiks KorS § 35 lõikes 1 need andmekategooriad ja terminalseadme asukoha reaalajas tuvastamise eraldi välja tuua, et oleks üheselt arusaadav, milliseid andmeid võib päringuga saada ja millisel alusel võib terminalseadme asukohta reaalajas tuvastada.	ANTUD SELGITUS Sarnaselt kehtiva õigusega loetletakse juurdepääs erinevatele andmetele ühes lõikes ning nende eraldi välja toomine ei tooks kaasa täiendavat lisaväärtust või õigusselgust.
7.	Maksukorralduse seaduse § 81 ² lõike 1 muutmise juhises tehniline viga: asendustekstis kordub sõna „tekstiosaga“. Palume muudatusjuhise sõnastuse korrastada.	ARVESTATUD Eelnõu tekst korrastatud.
8.	Palume hinnata ESS § 111 ¹ lõikes 5 sätestatud tähtaja alguspunkti. Kavandatud sõnastuse järgi säilitatakse andmeid kuus kuud alates side toimumise ajast. Kuna konkreetse menetluse tarbeks säilitamise määrus või ettekirjutus tehakse praktikas üldjuhul pärast side toimumist, võib säilitamistähtaeg olla määruse või ettekirjutuse tegemise ajaks juba osaliselt või täielikult möödunud. Kui eesmärk on tagada nn quick freeze mehhanismi toimivus, võiks kaaluda tähtaja arvestamist määruse või ettekirjutuse tegemisest arvates.	ANTUD SELGITUS Käesoleva paragrahvi alusel säilitatakse sideettevõtjal olemasolevaid andmeid nende kustutamise või ülekirjutamise eest alates vastava määruse või ettekirjutuse tegemisest. Eelnõu teksti täpsustatud.